

Harjoitukset

Tavoitteet

- Pohditaan kaveruutta ja sen tärkeyttä.
- Pohditaan, millainen on hyvä kaveri ja miten voi olla hyvä kaveri toiselle.
- Pohditaan ja harjoitellaan, miten toista voi huomioida, kuunnella ja tukea.
- Vahvistetaan luokan ryhmähenkeä ja harjoitellaan toisten kanssa toimimista.

Monenlaiset moikkaukset

- **Kesto:** 10 minuuttia.
- **Tarvikkeet:** paperia ja kyniä.
- **Tila:** luokkahuone, keskellä tilaa.

Ohjeet: Istukaa piiriin. Kysy oppilailta, millaisia eri tervehtimistöjä he tietävät. Onko eri kulttuureissa eroja? Jaa oppilaille paperit ja pyydä heitä kirjoittamaan paperin keskelle oma nimi. Sen jälkeen paperi rutistetaan palloksi ja heitetään piirin keskelle.

Harjoitelkaa sitten moikkauksia. Muistuta, että toista tervehditään kunnioittavasti ja asiallisesti. Pyydä jokaista oppilasta hakemaan piirin keskeltä itselleen paperipallo ja tulemaan takaisin paikalleen. Valitkaa tervehdystyyli ja aloittaja, joka menee tervehtimään sitä oppilasta, jonka nimi paperissa on. Valitkaa sellainen tervehdystyyli, joka ei loukkaa ketään. Ensimmäisen tervehtimisen jälkeen valitaan uusi tyyli ja se, ketä tervehdittiin viimeksi, jatkaa.

Esimerkkejä erilaisista moikkauksista:

Sanat: moi, moro, terve, päivää, moikkelis, tsau, he-lou, heippa, hei, termos, mo, tere, hello, moikka, heips.

Eleet: yläviitonon, pään nyökkäys, halaus, kumarus, olalle koskeminen, nyrkki yhteen, vilkutus, käden heilautus, nenien hierominen vastakkain, poskisuudelta, käsimerkit.

Hyvän kaverin tuntomerkit

- **Kesto:** 15 minuuttia.
- **Tarvikkeet:** taulu ja kynä.
- **Tila:** luokkahuone.

Ohjeet: Kysy oppilailta hyvän kaverin tuntomerkkejä ja kirjoita ne ylös taululle. Pohtikaa seuraavaksi, millainen ei ole hyvä kaveri. Kirjoita nämä toiselle puolelle taulua. Keskustelkaa siitä, miten toimitaan silloin, jos hyvän kaveruuden tuntomerkit eivät toteudu. Mitä tehdään esimerkiksi silloin, jos joku sanoo ilkeästi, kiusaa tai ei ota mukaan peliin.

Pyydä oppilaita valitsemaan hyvän kaverin tuntomerkeistä 3 sellaista asiaa, joita he itse haluavat noudattaa. Oppilaat voivat kirjoittaa ne omiin vihkoihinsa. Valitkaa vielä lopuksi yhteisesti 3 tärkeintä hyvän kaverin tuntomerkkiä (esimerkiksi äänestämällä). Laittakaa ne esille luokkaan.

HYVÄ KAVERI...

ottaa kaikki huomioon, auttaa joka tilanteessa, ei hauku toisia, on ystävällinen, on kiltti, on ystävällinen, on jollain lailla tapaisesi, on kiva, ei kiusaa, on mukava, on luotettava, on hauska, on reilu, ei valehtele, on rehellinen, on huumorintajuinen, ottaa kaikki mukaan leikkeihin, on seuraa koulun jälkeen, ei kiroile, ei satuta, ei ole ilkeä, pitää muistakin ihmisistä, on iloinen.

Latokartanon peruskoulun oppilaat

Ystävä hädässä

- **Kesto:** 45 minuuttia.
- **Tarvikkeet:** Ystävät-sarjakuva ja Ullan mielen tähtystin (liite 2), kyniä, (dokumenttikamera).
- **Tila:** luokkahuone.

Ohjeet:

Vaihe 1: Heijasta Ystävät-sarjakuva oppilaiden nähtäville tai kopioi se kaikille. Käykää lyhyesti läpi, mitä sarjakuvassa tapahtuu: Tyttö istuu penkillä ja itkee. Poika huomaa tilanteen ja menee kysymään, mikä hätänä. Tyttö kertoo, että hänen hyvä kaverinsa on muuttanut toiselle paikkakunnalle. Poika auttaa tyttöä sanomalla jotakin.

Oppilaiden tehtävänä on keksiä sarjakuvalla hyvä loppu ja täydentää lause "Auttaisiko yhtään, jos..." Harjoituksen voi tehdä yksin tai parin kanssa. Jos teette sen paritehtävänä, jaa parit arpomalla esimerkiksi siten, että jokainen tuo jonkun oman tavaran pussiin. Opettaja nostaa sieltä kaksi tavaraa kerrallaan ja tavaroiden omistajista tulee pari.

Pyydä oppilaita täydentämään sarjakuvan viimeisen ruudun vuorosanat. Pyydä sen jälkeen heitä kirjoittamaan sarjakuvan juoni omin sanoin. Nopeille voi antaa lisätehtäväksi keksiä sarjakuvaan vielä seuraavan ruudun tapahtumat. Sarjakuvan voi myös värittää.

Pyydä lopuksi oppilaita esittelemään omat ratkaisunsa siitä, miten tarina päättyi. Keskustelkaa ratkaisuista. Pohtikaa, mistä muista asioista aiheutuu surua ja mitä niissä tilanteissa voi tehdä.

Vaihe 2: Jatkaa harjoitusta pohtimalla sarjakuvan päähenkilön, Ullan, tuntemuksia sarjakuvan ensimmäisessä ruudussa. Heijasta näkyville Ullan mielen tähystin (liite 2) tai tarkastelkaa siitä kopioiduista monisteista. Kerro, että mielen tähystimen avulla voidaan eläytyä toisen ajatuksiin, tunteisiin ja toiveisiin. Pyydä oppilaita eläytymään Ullan tilanteeseen sarjakuvan siinä kohdassa, jossa Ulla istuu penkillä ja itkee. Oppilaat kirjoittavat paperille ajatuksia, tunteita ja toiveita.

Käykää yhdessä läpi oppilaiden kirjoittamat Ullan ajatukset, tunteet ja toiveet. Keskustelkaa lopuksi koko sarjakuvasta:

- Mitä luulette, että poika ajattelee nähdessään tytön itkävän penkillä?
- Mitä luulette, miltä pojasta tuntui silloin?
- Mitä luulette, miltä työstä tuntui, kun poika tuli kysymään, mikä hätänä?
- Mitä luulette tytön ajattelevan tarinan lopussa?
- Jos sarjakuva jatkuisi, mitä seuraavassa ruudussa voisi tapahtua?
- Mitä viikon päästä voisi tapahtua?

Lopuksi voit vielä keskusteluttaa ryhmää. Korosta, että pienet asiat ja teot voivat olla merkittäviä yksittäiselle oppilaalle. Esimerkiksi hymy, moikkaus tai kysymys ”mitä kuuluu?” ovat helppoja tapoja huomioida toisia. Sopikaa yhteiseksi tavoitteeksi, että jokainen moikkaa vähintään yhtä sellaista henkilöä päivässä, jota ei ole aiemmin moikannut. Jokapäiväinen ”moi” on myös hyvä tapa muistaa omaa kummiparia!

Kollaasi kaveruudesta

- **Kesto:** 45 minuuttia.
- **Tarvikkeet:** aikakauslehtiä, A3-paperia/kartonkia, saksia, liimaa, kyniä.
- **Tila:** luokkahuone.

Ohjeet: Jaa oppilaat pareiksi. Pyydä oppilaita leikkaamaan aikakauslehdistä sellaisia kuvia, jotka kuvaavat hyvää kaveruutta. Jokainen pari tekee niistä kollaasin, esittelee sen muulle ryhmälle ja kertoo, mitä kuvat kertovat kaveruudesta.

Huom. Voit esitellä kollaasit vanhempainillassa ja keskustella oppilaiden kaverisuhteista.

Kaverilaulu

- **Kesto:** 30 minuuttia.
- **Tarvikkeet:** paperia ja kyniä.
- **Tila:** luokkahuone tai musiikkiluokka.

Ohjeet: Pyydä oppilaita luettelemaan tuttuja lauluja. Valitkaa jokin lauluista uudelleen sanoitettavaksi. Tarkoituksena on tehdä luokan oma kaverilaulu. Voitte laulaa laulun ensiksi yhdessä. Jaa pienryhmät ja kopioi laulun sanat ryhmille. Jaa oppilaat pienryhmiin esimerkiksi pyytämällä oppilaita asettumaan jonoon oman/äidin/isän etunimen ensimmäisten kirjainten mukaan siten, että jonon toisessa päässä on A ja toisessa päässä Ö – puhua ei saal

Jaa kullekin ryhmälle oma säkeistö ja pyydä sanoittamaan se uudelleen. Korosta, että laulun sanojen tulee kuvata hyvää kaveruutta ja kaikkien mukaan ottamista. Liittäkää lopuksi yhdessä säkeistöt yhteen ja laulakaa laulu. Sopikaa laululle tietty esitystyyli, esimerkiksi rap.

Huom. Harjoitelkaa laulua ja esittäkää se esimerkiksi vanhempainillassa tai koulun juhlassa.

Minä itse kaverina

- **Kesto:** 15 minuuttia.
- **Tarvikkeet:** Kaverilauseita-lomake (liite 3).
- **Tila:** luokkahuone.

Ohjeet: Jaa oppilaille Kaverilauseita-lomake ja pyydä heitä täydentämään siinä olevat lauseet. Tehtävän voi tehdä myös kotona. Voit ohjeistaa oppilaat pohtimaan lomakkeen lauseita myös vanhempien kanssa. Harjoituksen jälkeen voit kysyä oppilailta, miltä tehtävän tekeminen tuntui. Mitkä kohdat olivat vaikeita? Mitkä helppoja?

Ryhmäyttämisharjoituksia

Tutustu MLL:n *Kuulun! Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen*-opetusmateriaaliin. Siinä käsitellään muun muassa aloittavan ryhmän tukemista, ryhmän toimintaa ja vuorovaikutusta sekä osallisuutta. www.mll.fi/kasvattajille/ryhmayttaminen

Miten tuen yksinäistä lasta?

- Ota asia hienovaraisesti puheeksi. Pohdi etukäteen, millaisessa tilanteessa ja koska asia-asta olisi parasta puhua.
- Kuuntele, lohduta ja rohkaise. Pyydä lasta kertomaan tunteistaan ja toiveistaan.
- Kerro, että yksinäisyyttä ei tarvitse hävetä. Lapsi voi ajatella, että hänessä on jotain vikaa, kun kavereita ei löydy.
- Kannusta. Auta lasta näkemään lapsen hyvät piirteet ja tue hänen itsetuntoaan. Kehu ja anna positiivista palautetta. Sano lapselle, että hän on hyvä omana itsenään.
- Sano, että asialle voidaan tehdä jotain. Vala toivoa!
- Pohtikaa tapoja tutustua toisiin ja harjoitella kontaktin ottoa. Kehitellään yhdessä hyviä tapoja aloittaa keskustelu. Harjoitella yhdessä toisiin tutustumista ja ryhmään pääsemistä.
- Keskustelkaa yhdessä, missä voisi tutustua uusiin kavereihin: Löytyisikö omalta luokalta tai toiselta luokalta joku, johon lapsi haluaisi tutustua? Entäpä pihapiiristä, tuttavien perheistä, sukulaisista tai harrastuksista?
- Keskustele tilanteesta oppilashuoltotyöryhmän kanssa ja ole yhteydessä huoltajaan. Sopikaa yhdessä, miten varmistetaan, että lapsi pääsee koulussa osaksi ryhmää.

LUOKAN KIVA KAVERI -HANKE

Olen käyttänyt luokassani Kiva kaveri-hanketta. Jaan luokassa jokaiselle oppilaalle "kivan kaverin". Kivan kaverin velvollisuus on tulla kertomaan, jos omaa nimettyä kaveria kiusataan välitunnilla tai hän on jäänyt yksin. Itse on hankala tulla kertomaan kiusaamisesta tai yksin jäämisestä, mutta nimetyn kaverin kynnys tulla kertomaan opettajalle on paljon pienempi. Kysyn myös oppilailta säännöllisin väliajoin, mitä heidän seuraamalleen kavereille kuuluu. Luokassani olen jakanut oppilaat tyttö- ja poikaryhmiin, mutta monessa luokassa sekaryhmäkin toimii hyvin!

Kaikille kaveri-kotisivuille lähetetty toimintaidea

Harjoitukset

Tavoitteet

- Pohditaan, mitä yksinäisyys on.
- Pohditaan keinoja auttaa ja tukea yksinäistä tai kiusattua.
- Ymmärretään, että kenenkään ei kuulu olla yksinäinen ja että yksinäisyydestä kannattaa kertoa aikuiselle.
- Harjoitellaan selvittämään vaikeita vuorovaikutustilanteita.

Tilannekortit

- ▶ **Kesto:** 30 minuuttia.
- ▶ **Tarvikkeet:** tilannekortit (liite 6).
- ▶ **Tila:** luokkahuone.

Ohjeet: Kopioi tilannekortit (liite 6) valmiiksi ja laita ne tekstipuoli alaspäin pöydälle. Pyydä jotakin oppilasta valitsemaan yksi tilannekortti. Korteissa on kuvattu erilaisia ongelmatilanteita, joihin oppilaat keksivät ratkaisukeinoja. Oppilas lukee kortin ääneen. Keskustelkaa, miten voi tilanteessa toimia. Kysy myös, keneltä kyseisessä tilanteessa voi pyytää apua. Valitkaa lopuksi yksi hyvä ratkaisukeino ja näyttelijät, jotka esittävän tilanteen roolileikkinä. Valitkaa tämän jälkeen uusi tilannekortti ja pohtikaa ratkaisuja siihen.

Tehtävän voi toteuttaa myös pienryhmissä siten, että kukin ryhmä saa oman tilannekortin ja pohtii ratkaisuja tilanteeseen. Lopuksi tilanteet ja ratkaisut käydään yhdessä läpi. Ryhmät voivat vielä esittää roolileikkinä omat tilanteensa.

Huom. Näytelmät voi esittää myös omalle kummiluokalle ja pohtia sen jälkeen yhdessä näytelmien tapahtumia.

Yksinäinen penkki

► **Kesto:** 20 minuuttia.

► **Tarvikkeet:** paperia, kyniä, punaisia ja sinisiä tarralappuja/magneetteja/värikyniä.

► **Tila:** luokkahuone.

Ohjeet: Piirtäkää yhdessä koulun kartta. Merkitkää karttaan piha-alue, luokat, ruokala, koululta lähtevä kävelytie ja niin edelleen. Pyydä oppilaita merkitsemään kartalle punaisella värillä ne kohdat, joissa voi tuntea joskus itsensä yksinäiseksi ja sinisellä ne, joissa ei välttämättä tunne niin paljon yksinäisyyttä. Keskustelkaa, mitä voi tehdä sellaisissa paikoissa, joissa on paljon punaisia merkintöjä. Miten voi esimerkiksi toimia ruokalassa tai välitunnilla, jos huomaa jonkun olevan yksin?

Huom. Voit käyttää myös oikeaa karttaa!

Tämän harjoituksen tuloksia kannattaa hyödyntää. Harjoitus voidaan toteuttaa eri luokissa ja tulokset voidaan käydä läpi opettajainkokouksessa. Niiden pohjalta voidaan sopia ne toimenpiteet, joiden avulla oppilaiden mainitsemat yksinäisyyden paikat saadaan vähenemään.

Yksin oloa ja yksinäisyyttä

► **Kesto:** 30 minuuttia.

► **Tarvikkeet:** paperia ja kyniä.

► **Tila:** luokkahuone.

Ohjeet:

Vaihe 1. Piirrä taululle jana, jonka toinen pää kuvastaa ajatusta ”Haluan olla koko ajan toisten ihmisten kanssa” ja toinen pää ajatusta ”Tykkään olla paljon itsenäisenä”. Pyydä oppilaita sijoittamaan itsensä mielessään janalle. Tämän jälkeen sama harjoitus toistetaan ottamalla erilaisia asentoja: istuma-asento tarkoittaa ensimmäistä välttämää ja seisoma-asento jälkimmäistä. Oppilas voi valita asentonsa myös jostain tältä väliltä (esimerkiksi puoliseisonta, hieman ylös tuolista). Harjoituksen voi tehdä myös niin, että oppilaat ottavat asentonsa silmät kiinni. Kun kaikki ovat valmiita, jokainen avaa silmänsä ja katsoo ympärilleen.

Pura harjoitus kertomalla, että ihmiset ovat erilaisia ja seuran tarvekin vaihtelee. Keskustelkaa, oliko asento helppo valita. Vaihteleeko oma seuran tarve eri päivinä? Mitkä asiat siihen vaikuttavat?

Vaihe 2. Pyydä oppilaita pohtimaan muutaman minuutin ajan itsenäisesti ja kirjoittamaan vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

– Mitä yksinäisyys on?

– Miltä yksinäisyys tuntuu?

– Milloin ja missä paikoissa koulussa voi tuntua yksinäiseltä?

Kehota oppilaita keskustelemaan parin kanssa vastauksistaan, ja keskustelkaa niistä lopuksi vielä yhdessä.

YKSINÄISYYS ON....

- sitä, kun jää yksin kotiin tai tulee koulusta tyhjän kotiin.
- yksin olemista ilman, että tahtoo olla yksin.
- sitä, että kukaan ei halua olla kanssani.
- sitä, kun ei pääse valitunnilla leikkeihin mukaan.
- sitä, että on yksin ja tuntee olonsa hylätyksi.
- yksin oloa, jolloin kukaan ei huomioi.

YKSINÄISYYS TUNTUU...

pelottavalta, kurjalta, pahalta, hylätyltä, surkealta, ikävältä, tylsältä, joistakin hyvältä ja joistakin pahalta, rauhalliselta, jännältä, ihan mukavalta, mutta joskus on kiva olla kavereiden kanssa.

Maikkulan yhtenäiskoulun oppilaat

Ruokalassa

► **Kesto:** 30 minuuttia.

► **Tarvikkeet:** Ruokalassa-sarjakuva (liite 5), kyniä.

► **Tila:** luokkahuone.

Ohjeet: Kopioi kaikille Ruokalassa-sarjakuva. Pyydä oppilaita tutustumaan sarjakuvaan itsenäisesti tai parin kanssa. Keskustelkaa sarjakuvan tilanteesta. Kysy, mitä sarjakuvan viimeisessä ruudussa voisi tapahtua, jotta tarinalle tulisi hyvä loppu. Oppilaat täydentävät sarjakuvan piirtämällä viimeisen ruudun valmiiksi.

Kiinnittäkää valmiit työt seinälle tai laittakaa pöydälle esille. Keskustelkaa tarinan loppuratkaisuista. Lopuksi pohtikaa yhdessä, mitä voisi tapahtua seuraavaksi, jos tilanne jatkuisi. Entäpä seuraavalla viikolla?

Huom. Sarjakuvista voi koostaa myös näytelmät. Keskustelkaa näytelmistä.

- Mitä näytelmässä oikein tapahtui?
- Miten näytelmän päähenkilö koki tilanteen? Mitä hän ajatteli? Miltä hänestä tuntui?
- Miksi näytelmän päähenkilö toimi siten kuin toimi?
- Ihmetyttääkö jonkun muun henkilön käyttäytymisen? Miksi?

Se, joka...

- ▶ **Kesto:** 5 minuuttia.
- ▶ **Tila:** luokkahuone, jokaisella vapaata tilaa ympärillään.

Ohjeet: Pyydä oppilaita ottamaan riittävästi tilaa itselleen. Luettele seuraavia väittämiä. Jos väittäjä pitää oppilaan kohdalla paikkansa, hän toimii väittämän ohjeen mukaan. Voit kysyä kunkin väittämän kohdalla aiheeseen liittyviä lisäkysymyksiä. Jos aikaa on vähän, jätä osa väittämistä kysymättä. Voitte keksiä väittämiä yhdessä lisää!

- Se, joka aikoo moikkaila jatkossa enemmän, tekee kolme kyykkyhyppyä.
- Se, joka tykkää olla toisten seurassa, pyörii kolme kertaa ympäri.
- Se, joka viihtyy hyvin yksin, koskettaa ”pää, olka, peppu, varpaat”.
- Se, jolla on eläinkaveri, nostaa molemmat kädet kohti kattoa.
- Se, joka välittää muista, heiluttaa käsiä.
- Se, joka huomioi toiset, hyppii paikalla kierroksen ympäri.

- Se, joka ei jätä kaveria pulaan, piirtää käsillä ison sydämen.
- Se, joka haluaa olla muille hyvä kaveri, nostaa peukut pystyyn.
- Se, joka aikoo pyytää joku kerta pariksi sellaista, kenen kanssa ei ole aiemmin ollut, nyökkää.

Voit purkaa harjoitusta keskustelemalla: Miksi on tärkeää, että tulee toimeen erilaisten ihmisten kanssa? Miksi kannattaa olla hyvä kaveri toiselle? Miksi kannattaa pyytää pariksi sellaista, kenen kanssa ei ole aiemmin ollut parina? Miksi moikkailu kannattaa?

Harjoitukset

Tavoitteet

- Pohditaan, mitä on hyvä kummius.
- Ideoidaan kummioppilastoimintaa, joka tukee kaveruutta ja ehkäisee yksinäisyyttä.
- Suunnitellaan kaveruusaiheista kummituntia.

Aaltopahvikummioppilas

- **Kesto:** 45 minuuttia.
- **Tarvikkeet:** aaltopahvia tai muuta isoa paperia, kyniä, tusseja, vesivärit tms.
- **Tila:** luokkahuone, jossa vapaata lattiaa.

Ohjeet: Jaa oppilaat pienryhmiin. Jaa kullekin ryhmälle aaltopahvi tai iso paperi. Yksi ryhmän jäsenistä menee makaamaan aaltopahville ja muut ryhmäläiset piirtävät hänen ääriiviänsä. Nämä ”aaltopahvihahmot” väritetään tai maalataan ja piirretään valmiiksi. Pyydä oppilaita pohtimaan seuraavia kysymyksiä ja kirjoittamaan vastaukset pahviin (hahmon viereen tai sisään): Millainen on hyvä kummioppilas? Millaisia tekoja hyvä kummioppilas tekee? Pyydä sitten kirjoittamaan kummihahmoon, mitä kummioppilas itse oppii toimiessaan kummioppilana.

Kun kummihahmot ovat valmiit, esitellä ne ryhmässä. Keskustelkaa myös siitä, mikä estää toimimasta hyvän kummioppilaan tavoin. Mitä silloin voidaan tehdä?

Valmiit kummihahmot laitetaan esille koulun seinälle ja esitellään nuoremmille oppilaille.

Kaikki samaan veneeseen

- **Kesto:** 60 minuuttia.
- **Tarvikkeet:** ruskeaa, mustaa ja oranssia kartonkia, saksia, kyniä, teippiä tai sinitarraa, pieniä valkoisia paperilappuja.
- **Tila:** luokkahuone.

Ohjeet: Harjoituksessa on 3 vaihetta, joiden tuloksena syntyy taideteos veneestä, köysitikkaista ja pelastusrenkaasta. Harjoituksen tarkoituksena on pohtia, mitä kummioppilastoiminnassa voidaan tehdä, jottei kukaan jää yksin.

Vaihe 1. Askartelu

Askarrelkaa A3-kokoisesta kartongista vene, köysitikkaat ja pelastusrenkas. Kiinnittäkää ne seinälle tai asettakaa pöydille. Keskustelkaa, millaisia yhteistyötaitoja teoksen tekemisessä tarvittiin.

Vaihe 2. Pohdinta ja purku

Pyydä oppilaita pohtimaan pienryhmissä:

1. Miten kummioppilas voi auttaa oppilasta tutustumaan muihin?
2. Mitä kummioppilas voi tehdä, jos huomaa jonkun oppilaan jääneen yksin koulussa?
3. Miten koulun opettajat voivat auttaa oppilasta, joka on jäänyt yksin?

Pyydä ryhmiä kirjoittamaan vastaukset pienille valkoisille paperilapuille (1 vastaus / lappu). Kiinnittäkää vastaukset sinitarralla veneeseen (ensimmäinen kysymys), köysitikkaisiin (toinen kysymys) ja pelastusrenkaaseen (kolmas kysymys). Vene kuvaa sitä, miten kaikki saadaan ”samaa veneeseen”, mukaan ryhmään. Köysitikkaita tarvitaan silloin, kun joku on tippumassa veneestä. Jos joku on pudonnut veneestä, tarvitaan pelastusrenkasta. Silloin tarvitaan jo aikuisen apua. Keskustelkaa vastauksista.

Vaihe 3. Jatkotyöstäminen

Suunnitelkaa toimintaa, jonka avulla voi toteuttaa edellä pohdittuja asioita. Sopikaa, järjestetäänkö esim. kummitunti, toteutetaanko välituntitoimintaa, tehdäänkö yhteinen retki jne.

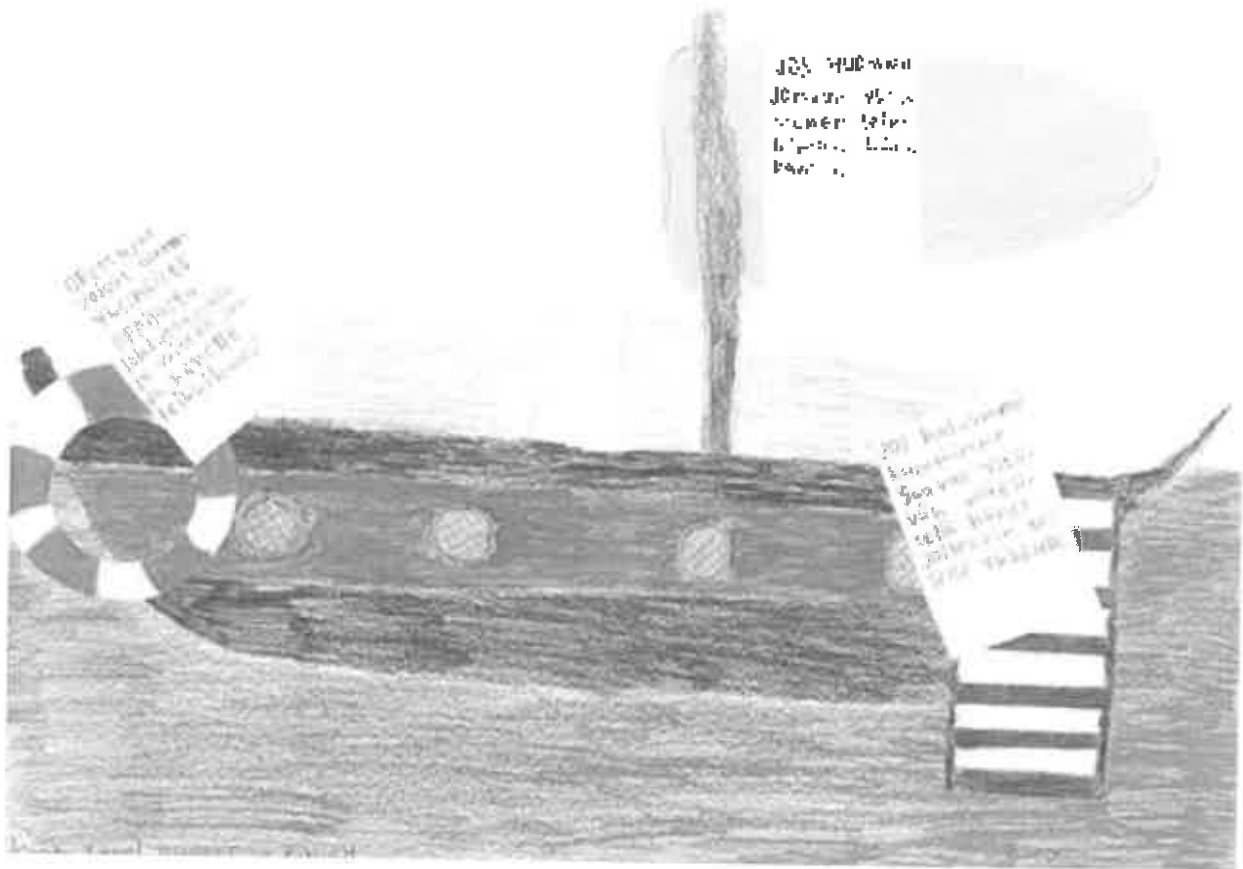
Huom. Seuraavassa harjoituksessa on runko kummitunnin suunnitteluun.

KOULUSSA VIIHTYY, JOS...

- otetaan kaikki huomioon ja keuhataan asioissa, joissa kukin on hyvä.
- ei jätetä ketään yksin, vaan otetaan kaikki mukaan.
- oppilaat eivät kiusaisi tai haukkuisi ketään.
- esim. kaataa vahingossa jonkun, niin pyytää anteeksi.
- jokainen voi mennä yksinaisen oppilaan luo.
- jokainen pyytää anteeksi, jos on satuttanut joltain toista.
- näen yksinaisen, pyydän, haluaako han peliin.
- jokainen tervehtisi jokaista koululaista.
- kukaan ei kiusaa ketään koulussa.
- kaikki otetaan mukaan leikkiin, eikä jata ulkopuolelle.
- tarjoaa apua, jos joku tarvitsee.
- pyydetään ja päästetään muita mukaan leikkeihin.
- kaikki olisivat kaikille kaveri ja jättäisi riidat muualle kuin koulun pihalle.
- kaikki pääsisivät yhteisymmärrykseen ja tottelisivat opettajia.

Kaikki voi hymyillä toisille, se piristää!

Terasrautelan koulun oppilaat

Kummitunnin suunnittelu

- **Kesto:** 45 minuuttia.
- **Tarvikkeet:** kyniä, paperia, apukysymykset (liite 9).
- **Tila:** luokahuone.

Ohjeet: Jaa oppilaat pienryhmiin. Tarkoituksena on suunnitella oppitunti, jonka teemana on hyvä kaveruus. Tässä on kuvattu yksi mahdollinen runko kummitunnin suunnitteluun. Voit hyödyntää näitä valmiita luokituksia, mutta muista, että on myös tärkeä antaa oppilaille vapaat kädet suunnitella sisältöjä, tehdä oivalluksia ja ideoida uutta.

Kukin pienryhmä saa oman kummitunnin osion pohdittavaksi. Osioita voivat olla esimerkiksi:

- kummitunnin aloitus ja tutustuminen
- ryhmätyö tai yhteistyöleikki
- keskustelu ja kaverileikki
- kummitunnin lopetus ja loppuleikki

Apukysymykset:

Ryhmä 1. Kummitunnin aloitus ja tutustuminen

- Miten kummitunti voidaan aloittaa mukavalla tavalla?
- Miten oppilaat esittäytyvät toisilleen?
- Miten tutustutaan paremmin toisiin? Minkälainen leikki voisi olla hyvä tähän?

Ryhmä 2. Ryhmätyö tai yhteistyöleikki

- Miten harjoitellaan yhteistyötä? Minkälainen leikki tai ryhmätyö sopisi tähän?
- Miten ryhmät jaetaan, jos kyseessä on ryhmätyö?
- Miten ryhmätyöt esitellään toisille?

Ryhmä 3. Keskustelu ja kaverileikki

- Miten hyvästä kaveruudesta voisi keskustella oppilaiden kanssa?
- Mitä oppilailta voisi kysyä?
- Minkälaisen leikin keksisitte hyvästä kaveruudesta ja toisten huomioimisesta?

Ryhmä 4. Kummitunnin lopetus ja loppuleikki

- Miten saadaan selville, mitä mieltä oppilaat olivat tunnista?
- Miten saadaan selville, millaisia toiveita oppilailla on tulevista yhteisistä tunteista?
- Minkälainen olisi kiva loppuleikki, josta kaikille jäisi hyvä mieli?

Käykää lopuksi yhdessä läpi kunkin ryhmän suunnitelmat. Pohtikaa, ovatko suunnitellut harjoitukset ja leikit sellaisia, että niissä otetaan kaikki huomioon, ne eivät loukkaa ketään ja edistävät hyvää kaveruutta. Sopikaa, missä järjestyksessä ja kuka ohjaa leikit. Harjoitelkaa kummitunnin ohjaamista omassa luokassa ennen kuin tunti ohjataan nuoremmille oppilaille. Tehkää jokainen leikki alusta loppuun kummioppilaiden ohjaamana.

Ideoita kummioppilastoimintaan

Tässä luvussa on valmiita harjoituksia ja vinkkejä kummioppilastoimintaan. Ensiksi esitellään kummitunneille sopivia harjoituksia, jotka käsittelevät tutustumista, kaveruutta ja toisten huomioimista. Seuraavaksi Kaikille kaveri -hankkeessa mukana olleet koulut kuvaavat kummioppilastoiminnan käytäntöjä omassa koulussaan. Lopussa on erilaisia vinkkejä välituntitoiminnan järjestämiseen.

Harjoituksia kummitunneille

Tavoitteet:

- Tutustutaan toisiin.
- Tutustutaan omaan kummipariin.
- Harjoitellaan kaveruustaitoja.

Yhteiset kummitunnit vaativat sopivan tilan. Monesti luokahuoneeseen ei ehdy, joten tarvitaan liikuntasali tai isompi luokka. Kahden luokan oppilaat muodostavat ison joukon, joten osassa harjoituksista ryhmä kannattaa jakaa puoliksi – toki siten, että kummparit ovat samassa ryhmässä. Kummitunnin jälkeen on hyvä käydä palautekeskustelu kummioppilaiden kanssa.

- Miten kummitunti sujui? Mikä toimi hyvin? Minkä voisi tehdä paremmin?
- Mikä kummioppilana olemisessa on kaikkein parasta?
- Mitä aiot tehdä oman 1.- tai 2.-luokkalaisen oppilaasi kanssa lähiaikoina?
- Mietityttääkö jokin asia kummioppilana toimimisessa?

Kuka vei open kynän?

► **Kesto:** 10 minuuttia.

► **Tarvikkeet:** sanomalehtikääre.

► **Tila:** liikuntasali tai muu iso tila.

Ohjeet: Asettukaa piiriin istumaan. Jos ryhmä on iso, asettukaa kahteen tai useampaan piiriin. Kukin piiri valitsee aloittajan, joka menee piirin keskelle seisomaan. Keskellä oleva kysyy joltakin piirissä istuvalta ”Kuka vei open kynän?”. Vastaaja valitsee jonkun omasta piiristään esimerkiksi Elsin ja vastaa ”Open kynän vei Elsi”. Keskellä oleva yrittää ennät-

tää koskea sanomalehdellä Elsiä ennen kuin Elsi ehtii sanoa jonkun toisen nimen. Jos Elsi ei ehdi sanoa uutta nimeä, siirtyy hän keskelle ja keskellä ollut siirtyy piiriin Elsin paikalle. Muistuta leikin alussa, että kaikki oppilaat tulisivat valituiksi.

Kiva kompis

► **Kesto:** 10 minuuttia.

► **Tila:** liikuntasali tai muu iso tila.

Ohjeet: Istukaa yhteen isoon piiriin tai kahteen pienempään. Pohtikaa, millä kaikilla nimillä voi kutsua kaveria esimerkiksi frendi, kamu, kaiffari, kaveri, ystävä. Valitkaa aloittaja ja yksi kaveritermi. Aloittaja lähtee kiertämään piiriä myötäpäivään ja koskee vuorotellen jokaista olkapäälle ja sanoo termin, joka valittiin. Se, jolle kiertäjä sanookin ”kiva kompis”, lähtee juoksemaan vastapäivää. Kun juoksijat kohtaavat, menevät he kyykkyyn, kättelevät ja sanovat ”moi moi”. Se, joka ehtii ensin perille lähtöpisteeseen, saa jäädä siihen, häviöjä jatkaa kiertäjänä.

Parimoikkaukset

► **Kesto:** 15 minuuttia.

► **Tarvikkeet:** A4-paperia (1 paperi/pari), kyniä.

► **Tila:** liikuntasali tai muu iso tila.

Ohjeet: Istukaa piiriin siten, että kummparit istuvat vierekkäin. Kysy oppilailta, millaisia eri tervehtimistapoja he tietävät. Onko eri kulttuureissa eroja? Jaa jokaiselle kummparille yksi paperi ja pyydä kirjoittamaan paperin keskelle molempien nimet. Sen jälkeen paperi rutistetaan palloksi ja heitetään piirin keskelle.

Harjoitelkaa sitten moikkauksia. Muistuta, että toista tervehditään kunnioittavasti ja asiallisesti. Pyydä kummpareja hakemaan piirin keskeltä paperipallo ja tulemaan takaisin paikalleen. Valitkaa tervehdystyyli ja aloittajapari, joka menee ensimmäiseksi tervehtimään sitä kummparia, jonka nimi paperissa on. Valitkaa tyyli, joka ei loukkaa ketään. Ensimmäisen tervehtimisen jälkeen valitaan uusi tyyli. Se pari ketä tervehdittiin viimeksi, jatkaa.

Haastattelutehtävä

- **Kesto:** 15 minuuttia.
- **Tarvikkeet:** haastattelulomake (liite 10), kyniä.
- **Tila:** luokkahuone.

Ohjeet: Jaa jokaiselle kummiparille haastattelulomake ja kyniä. Ohjeista kummioppilaita haastattelemaan omaa oppilastaan ja kirjoittamaan vastaukset ylös. Tämän jälkeen nuorempi oppilas haastattelee kummioppilasta ja kirjoittaa vastaukset samaan paperiin, tai kummioppilas voi kirjata itse omat vastauksensa.

Haastattelukysymykset:

- Mitä harrastat?
 - Mistä tykkäät?
 - Mikä sinusta on koulussa mukavinta?
 - Mikä sinua jännittää tai mietityttää koulussa?
 - Ketkä ovat sinulle tärkeitä ihmisiä maailmassa?
- Keskustelkaa lopuksi vastauksista.

Se tiesi mun nimen!

- **Kesto:** 45 minuuttia.
- **Tarvikkeet:** Moikkaus-sarjakuva ja Ullan mielen tähystin (liite 11), kyniä, (dokumenttikamera).
- **Tila:** luokkahuone.

Ohjeet:

Vaihe 1: Istutaan kummipareittain. Pyydä pareja keskustelemaan muutaman minuutin ajan, millä tavalla voi huomioida toisia koulussa ja tehdä toisille hyvän mielen. Jutelkaa moikkaamisesta ja tavoista moikata. Heijasta Moikkaus-sarjakuva näkyville tai kopioi se kummipareille. Pyydä pareja lukemaan sarjakuva ja vastaamaan sen jälkeen kysymyksiin:

- Mitä tapahtuu sarjakuvan ensimmäisessä ruudussa?
- Mitä tapahtuu sarjakuvan toisessa ruudussa?
- Mikä oli tarinan opetus?

Keskustelkaa lopuksi koko ryhmän kanssa, mitä sarjakuvassa tapahtui. Kysy, mikä oli tarinan opetus.

Vaihe 2: Pohtikaa Ullan tuntemuksia sarjakuvan ensimmäisessä ruudussa. Tarkastelkaa Ullan mielen tähystintä (liite 10). Kerro, että mielen tähystimen avulla voi arvailla toisen ajatuksia, tunteita ja toiveita. Pyydä oppilaita eläytymään Ullan tilanteeseen ja kirjoittamaan paperille ajatuksia, tunteita ja toiveita. Keskustelkaa yhdessä vastauksista.

Käykää lopuksi keskustelua koko ryhmässä tai kummipareittain:

- Mitä luulette, miltä Ullasta tuntui, kun tyttö moikasi häntä?

- Miksi tyttö tervehti Ullaa?
- Mitä voisi tapahtua seuraavaksi?
- Mitä voisi tapahtua seuraavalla viikolla?
- Miten Ulla olisi voinut päästä mukaan juttelemaan?

ULLAN AJATUKSIA:

- *Ei minulla ole kavereita, olen ulkopuolinen.*
- *Kaikki muut leikkivät keskenään ja minä olen yksin.*
- *Muilla on kavereita.*
- *En halua olla koulussa, tahdon mennä kotiin.*
- *Olen yksinäinen.*
- *Olen yksin eivätkä muut puhu minulle.*
- *Noi ei edes varmaan huomaa minua.*
- *Taas yksin.*
- *Ei ole mukava olla yksin.*
- *Onpa noi tyhmiä.*
- *Mitähän ne sanoo?*
- *Kukaan ei halua minua leikkiin mukaan.*
- *Haluaisin kavereita.*
- *Kukaan ei hae minua leikkimään.*
- *Olen yksin, ilman ystäviä.*

ULLAN TUNTEITA:

- *yksinäinen*
- *syrjitty*
- *ihmettelevä*
- *surullinen*
- *vihainen*
- *kukaan ei halua olla sen kaa*
- *haluan olla toisten kanssa*
- *paha mieli*

ULLAN TOIVEITA:

- *Toivottavasti saan pysyvän kaverin.*
- *Haluaisin olla tuossa porukassa.*
- *Voi kun muut tulis hakee leikkii!*
- *Voi kun he tulisivat juttelemaan.*
- *Toivottavasti muut ottaisivat minut mukaan.*
- *Toivottavasti pääsen kaveriporukkaan.*
- *Kunpa joku puhuis mulle.*
- *Olisi mukava olla heidän kanssaan*
- *Olisipa minulla kavereita.*
- *Pääsisinpä mukaan.*
- *Haluun leikkikaverin.*
- *Toivottavasti he tulevat puhumaan minulle.*

Teräsrautelan koulun kummiparit